Jože Vovk:

Visok obisk v Zaplankah.

III.

(Konec.)

Ata župan so še tisti večer sedli za mizo, vzeli pero v roke in začeli sestavljati svoj slavnostni govor. Skušali so v svoji glavi poiskati vse, kar so kdaj v svojem življenju povedali in napisali lepega. Marsičesa so se spomnili, pa jim nič ni ugajalo, vse se jim je zdelo premalo slovesno, premalo doneče, premalo sladko. Grizli so svoj peresnik in se potili, pa ni hotelo biti nič. Proti jutru so hoteli že zbuditi svojo ženo Uršo, da bi jim ona povedala kaj lepega, tedaj je pa v cerkvi zazvonilo z vsemi.

»Bog mu daj večni mir in pokoj, umrl je. Ni mu bilo dano, da bi dočakal naš veliki dan in slišal moj govor. Bog mu prizanesi!« Pomolili so še očenaš za rajnega, potem so jo pa urnih korakov ubrali naravnost v cerkev nad mežnarja, da zvedo, kdo neki je umrl.

»No, mežnar, kdo pa je zapustil spet solzno dolino?« so vprašali.

»Hočete reči: Kdo je umrl? Umrl pa ni nihče!«

»Kaj pa potem zvoniš?«

»Saj to je ravno, ata župan, čemu zvonim!? Res ne vem. Iskat so me prišli in so rekli, da se mudi. So dejali, da bom jaz zvonil, da bo že občina plačala tudi zvonjenje, no, kaj sem hotel — šel sem in zdaj zvonim. Ali mi boste malo pomagali? . . .«

»O, tri sto kozlov! Eden ga mora polomiti že takoj v začetku! Mežnar, ti si pa tudi ob pamet! Oh, oh, oh, se je že začelo, sem kar vedel! Tak nehaj že, nehaj!«

Mežnar si pa ni dal dosti dopovedati, ampak je lepo enakomerno zvonil naprej. Postrani je gledal ata župana in nezaupno.

»V nedeljo boš zvonil, v nedeljo navsezgodaj lahko, prej pa ne! Kar spat se mi spravi, kar spat!«

»Ali jutri ne bom poldne zvonil?«

»I seveda ga boš, zdaj pa spat!«

»Kakor veste, ata župan, naj bo pa po vašem . . .« je vzdihnil mežnar in skomizgnil z rameni. Oba sta slabe volje odšla domov.

Ata župan so bili mnenja, da bi bilo nemara dobro, če bi malo zaspali, bodo jutri s svežimi močmi prijeli za delo in bo šlo kar samo. A komaj so legli, so zaslišali pred hišo korake in močno trkanje na vrata.

»Kaj pa je spet?« so se zadrli skoz okno.

»Vaš voz bomo vzeli, da bomo mlaje speljali domov.«

»Saj jih morate prej posekati!«

»Smo jih že. Pet in devetdeset smo jih v vašem gozdu nad potokom, pet smo jih pa še v Bobkovem dobili!«

»Moj Bog, kdo vam je pa rekel, da morate vse v mojem! Pet in devetdeset smrek! Saj me boste uničili! Lomite ga, pa pošteno! Plačali mi jih boste!« Ata župan so si pulili lase in stokali, kakor bi jih na meh drl, da se je žena Urša zbudila.

»Ko pa nikjer nismo tako lepih dobili! Sicer bomo pa po stari navadi vse zapili!«

»Norci ste in ne ljudje, da veste! Potem bi pa še pili! Še jesiha niste vredni in ga tudi ne dobite!«

»Kar je, je, zdaj jih moramo domov speljati!«

»Voz je pod lopo!«

Vsi obupani so ata župan prišli v hišo in svoji ženi Urši so se tako zasmilili, da jih je komaj potolažila.

»Ljubi moj, nič ne žaluj, saj bom jaz gospodu ministrskemu predsedniku povedala, da so bili vsi mlaji posekani v našem gozdu, pa jih bo pošteno plačal in velik ugled boš dobil pri njem. Kar potolaži se, še vse bo dobro.«

Nasmehnili so se ata župan v veliki sreči in brž so stekli na vas in naročili, da morajo biti prav vsi mlaji posekani na njihovem. Potem so pa prišli nazaj in se vsi srečni nagnili k svoji ženi Urši.

»Nekaj ti moram povedati, ljuba ženka. Ti boš pri sprejemu gospodu ministrskemu predsedniku podala šopek nageljev. Kajne, da boš? Spodobi se, da to častno naročilo opraviš ravno ti, ker si županova žena.«

»O, to bo pa lepo, to bom pa rada naredila. Joj, saj bodo vsi mene bolj gledali in občudovali kakor ministrskega predsednika . . .«

»Takoj zjutraj si boš šla novo obleko merit.«

»Samo . . . Veš, jaz sem že nekoliko v letih, to se pravi, stara res še nisem, samo gube imam po obrazu, tele zoprne gube, pa bodo rekli, da nisem več v cvetju mladih let . . .«

»Že mogoče, Urša, pa to nič ne dé,« so jo tolažili ata župan. »Temu se dá lepo odpomoči. Veš, kaj boš naredila? Če hočeš, da ti teh par gubic zgine z obraza, si moraš lase na vso moč trdo splesti v kite, tako trdo, da se ti bo koža od ust pa do ušes napela in gube bodo zginile.«

»Joj, ljubi možiček, ti si pa res moder. Takoj se bom spletla, da mi bodo vse gube zginile in vse bolj mikavna bom potem.«

»Pa še nekaj, Urša. Zdaj moraš takoj začeti s peko in cvrtjem. Nacvreti moraš bobov kot še nikoli.«

»Vse bom uredila, takoj grem na delo.«

V jutru je gospa Urša odracala na vas in najela tri ženske. Ves dan so pekle in cvrle, v soboto pa je bilo bobov, majhnih in velikih, v županovi shrambi cel kup, od vrat do oken in v kotu do stropa kakor na jesen krompirja v kleti. In dišalo je po vseh Zaplankah, povsod so cvrli in pekli. Med hišami so pa vstajali in rasli mlaji, malo drugače kakor drug pri drugem, do sobote jih je stalo že mnogo čez sto. Župan Teleban so od časa do časa malo prišli na vas, ukazali to in ono, dajali pametne in modre odredbe, pa so se spet vrnili v svojo občinsko pisarno in se zaklenili. Svoj slavnostni, pozdravni govor so se učili na pamet. Več kot pol strani velikih črk so se morali na pamet naučiti. In to ni kar si bodi! Gospa županja je nesla vsak dan pet škafov vode na vrt, kjer so rasle lepe rdeče regine, da bodo do nedelje ostale lepo sveže. Po vasi je pojenjavalo klepetanje, vsi obrazi so se nekam slovesno zresnili in od ure do ure so sicer ne kdo ve kako lepe Zaplanke dobivale bolj mikavno in

praznično lice. Dekleta so prišla k županu in iz dveh zgornjih sob znosile vso šaro: stare sekire, polomljene ročaje, sto let stare okenske okvire, zavržene in strgane čevlje, slike, polomljene stole — kdo bi mogel vse našteti? — potem so pa pod poškropile in obe sobi kar se dá čisto pomedle. Tako sta torej tudi ti dve sobi doživeli lep jubilej: zadnjikrat ju je pobožala metla pred pet in dvajsetimi leti, ko so se ata župan Teleban ženili. Tako je v soboto proti večeru šlo z vsemi pripravami proti koncu.

IV.

Tista žegnanjska nedelja je bila v Zaplankah tako lepa kakor še nobena. Že davno pred zoro je bilo vse na nogah, vse je mrgolelo, vse lezlo. Na vasi so hrzali osedlani in okrašeni konji, ki so komaj čakali, kdaj jih spodbodejo ostroge, da zdirjajo na postajo. Na konjih so ponosno sedeli zaplankarski fantje, cvet mladine. Ata župan Teleban so osebno pregledali konje in konjenike, če so vsi dovolj oštrglani in če so fantje dovolj postavni. Hvala Bogu, atu županu so bili vsi na moč všeč in skoraj se jim je zahotelo, da bi še sami zajahali iskrega vranca in gospoda ministrskega predsednika sprejeli in pozdravili na konju. Toda njihov frak in cilinder bi jim med jahanjem utegnil kam zleteti in potem bi bilo dokaj nerodno.

Posijalo je sonce, živo, toplo, nekam sveže in veselo. Kakor da še samo jutranje sonce vé za največji dan zaplankarske zgodovine! Sprevod se je pomaknil iz vasi proti postaji. Ata župan Teleban so zamahnili z roko, to je bilo znamenje za skupen in urejen odhod. Sicer je bilo do prihoda vlaka še celo uro, a ata župan so bili mnenja, da je bolje malo prej kakor pa pozneje. Med špalirjem mlajev, mimo okrašenih hiš, skozi plapolanje zastav v vseh mogočih barvah se je sprevod pomikal na postajo. Mati županja je nesla v rokah šopek živordečih regin, ki jih je sama negovala in zalivala ves teden. Šopek je bil bolj podoben otepu kakor snopu. Seveda, za gospoda ministrskega predsednika bi bilo sramotno, če bi mu dala en sam piškav cvet. Če vsega ne bo hotel, si bo pa pač tisto lahko izbral, kar mu bo všeč.

Naravnost očarljiv je bil pa pogled na ata župana Telebana. Svetle škornje jim je očistila lastnoročno njihova žena Urša, frak so imeli lepo zlikan, cilinder je lovil sončne žarke in se svetil, kakor da je posrebren. Še brke so imeli tako navihane kakor nihče. Nikoli še Zaplankarji niso bili tako ponosni na svojega župana kakor danes, ko so ga videli v vsem njegovem sijaju. In tudi žena Urša je bila izredno mladostna. Recept, ki ga ji je dal njen modri in razumni mož, ji je v polni meri vrnil mladost in zdelo se ji je, da je spet po dolgih letih stara dvajset let . . .

Na postaji je bilo ljudi, da se je vse trlo. Občinski odbor si je izbral prostor tik proge, ostalo občinstvo pa za njim in konec je bil šele zunaj nekje na travniku. Ljudje so spraševali, kdaj bo vlak prišel, ali morebiti ne bo imel zamude, v katerem vagonu bo gospod ministrski predsednik: a ata župan so povedali vselej, da je vse v redu, da bo kmalu, da vlak na noben način ne bo imel zamude, ker spričo velike osebnosti vlak zamude še imeti ne sme.

Da bi že tako veliko slovesnost ata župan še povzdignili, so si slovesno nažgali viržinko. To je bilo ljudem znamenje, češ zdaj gre pa zares. In res niso dolgo čakali, pa je izza ovinka prisopihal vlak. Završalo je med ljudmi, kakor da je vse prevzel slovesen trenutek, tisoč oči se

je napelo, tisočglava množica je dvignila glave in vsem je zastala sapa. Trenutek napetega pričakovanja je bil silno dolg in županji, ki je stala s svojim otepom regin prav pri progi, je zastajalo srce, da bi se kmalu onesvestila.

»Nič se ne boj, ljuba ženka,« jo je tolažil in miril njen lepi mož, in res se je počasi pomirila; še sama ni vedela, kdaj je vlak pripeljal na postajo in obstal.

Od potnikov ni nihče izstopil. Ljudje so se že prestrašili, da je vse samo komedija, da gospod predsednik sploh prišel ni, ali bo pa prišel šele z naslednjim vlakom. Toda pri vozu, na katerem je bila številka I, so se počasi in slovesno odprla vrata in na njih se je pojavil eleganten gospod . . .

»Živijooo . . . živijooo . . .!« je zaorilo iz tisoč grl, da se je sam vlak prestrašil, preplašeno zakašljal in zbežal, kar so ga kolesa nesla.

Ata župan so stopili slovesno in neustrašeno naprej in se postavili pred gospoda ministrskega predsednika.

»Neskončno srečnega in nad vse počeščenega se čutim, da vas, ekscelenca, gospod ministrski predsednik, smem pozdraviti v imenu dičnih Zaplank in ponosnega zaplankarskega občinstva. Prihiteli smo na postajo, da damo duška svojim globokim narodnim čustvom, da vas, ki vas je ljubezen do rodne grude prignala spet . . .«

Gospod ministrski predsednik sicer ni bil nič iznenaden nad navdušenim sprejemom, ali zdelo se je, da mu ni preveč za krasen županov pozdrav. Neprestano se je oziral na desno in levo, plašno vrtil svoje oči in nemirno stopical.

»Zato pa dovolite,« so nadaljevali ata župan Teleban, »da vam moja mlada žena izroči kot znak našega veselja in zadovoljstva prekrasen šopek našega zaplankarskega cvetja.«

»V imenu postave vas aretiram!« je rekel orožnik, ki je pristopil prav v trenutku, ko je županova žena podala gospodu ministrskemu pred-

sedniku šopek. Pristopil je še drugi orožnik. Oba sta imela puške in trdno sta držala gospoda predsednika, ki se je skušal sicer nekoliko braniti, a se je počasi vdal. Orožnika sta ga nato vklenila.

»Škandal, škandal!« so vpili ata župan in sami niso vedeli, kaj se prav za prav godi. Pred njihovimi očmi so aretirali in vklenili samega predsednika. Kaj se vendar to pravi? Kdo je kriv tega zločina? To je vendar grozno.

»Gospodje orožniki, sami si boste vrv zadrgnili okoli vratu! Kaj pa počenjate? To je vendar gospod ministrski predsednik, doma iz Zaplank!«

»Da, Jožef Žabar,« je rekel orožnik, »doma iz Zaplank, največji tat, goljuf in vlomilec, kar jih poznamo. Že dolgo ga iščemo in slednjič nam je le padel v roke.«

Ata župan niso mogli do sape, županji je prihajalo slabo, da so jo občinski odborniki morali ljubeznivo podpirati, da ni padla in omedlela. Ljudstvo, ki ni vedelo, kaj se godi, je še vedno prekipevalo v silnem navdušenju in klici »živijo« se niso hoteli poleči. Po cesti se je že razvil mogočen sprevod, ki mu je na čelu jahalo krdelo hrabrih konjenikov z vriskanjem in prepevanjem. Za postajo so zapeli vrli pevci: »Že dolgo nismo pili ga, pili ga, pili ga . . .«

»Gospod župan!« je rekel orožnik, »začasno ga bomo zaprli kar v vašo občinsko ječo, potem bodo pa že iz mesta prišli ponj in ga na varno spravili. Kar dajte nam ključe, vsaj sami ne boste imeli nobenih sitnosti z njim. Ga bova že sama várovala, da nam ga zopet kaj ne polomi. Naprej!«

In sprevod se je pomaknil v vas. Spredaj petje, vriskanje, prekipevajoče veselje, zadaj žalostni, skoraj pogrebni sprevod. Ata župan poparjeni, županja bleda in starikava kakor pred tednom, občinski možje pa pobiti, kakor bi jim kure kruh snedle. Šele čez čas so se ata župan zavedeli in naročili nekomu, da je šel naprej povedat, naj vendar nehajo s tem vpitjem, da je dosti te komedije, saj je škandal že tako dovolj velik. Ljudstvo pa se ni dalo prepričati. Šele pred občinsko hišo so videli, da

je gospod ministrski predsednik vklenjen in da ga peljejo orožniki. Zavladala je splošna žalost, nemir je prevzel vse in kdor je videl ata župana, vsak je moral postati žalosten v dno srca.

Ata župan so stopili na klop pred hišo in oznanili ljudstvu: »Zaplankarji moji! Majhno presenečenje smo danes doživeli, ali to naj nas ne moti pri neumornem delu za narodov napredek. Žabarjev Pepe ni nikak ministrski predsednik, marveč velik tat, goljuf in poklicni vlomilec. Oblast ga je že dolgo iskala, pa ga ni mogla ujeti. Danes se je pa zgodilo, da je po naši pripomoči prišel vendarle v roke pravice. Tudi to je nekaj in mislim, da smo iz srca lahko ponosni, da je prav po naši zaslugi prišel končno tja, kamor spada. To je veliko in zato mislim, da je odveč, če bi žalovali. Zato pa danes praznujmo: jaz, vaš župan, proglašam današnji dan za narodni praznik. Pojejmo, kar so nam naše skrbne ženice nacvrle, in popijmo, kar je pripravljenega. Vse za narod, mi Zaplankarji — in sreča junaška!«

»Živijo . . .! Živijo . . .!« je završalo in veselili so se Zaplankarji dva dni in tri noči.

Griša Koritnik:

Rojstvo.

Ko se rojstvo bliža,
gre veselje v hiše:
dedek zibko teše,
tetka pisma piše.

Mati platno kroji,
šiva si plenice,
na botrino misli
in na sojenice . . .

Očka premišljuje,
kaj bo vse z otroki,
bo li v kašči vedro,
v shrambi kaj pri roki?

Hiša se pogreza
v molk, pričakovanje,
sreča greje dneve,
radost diha v sanje.

Še bo sonce v polju,
zarja nad gorami,
božji mir na zemlji,
Dete bo med nami!

Ko se Rojstvo bliža,
gre veselje v hiše —
še osliček sanja,
volek diha tiše . . .